

Katsaus Suomen uskonnolliseen kenttään

Katri Karhunen
Helsingin yliopisto

Illman Ruth, Ketola Kimmo, Latvio Riitta, Sohlberg Jussi (toim.) 2017. *Monien uskontojen ja katsomusten Suomi*. Kirkon tutkimuskeskuksen verkkojulkaisuja, 48. 262 s.

Teos on ladattavissa ilmaiseksi verkosta: <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=julkaisu&tit=Monien-uskontojen-ja-katsomusten-Suomi>

Kuten jo otsikko antaa ymmärtää, artikkelikokoelman tavoitteena on esitellä Suomen uskonnollista ja katsomuksellista moninaisuutta. Julkaisu on osa Suomi 100 -teemavuotta ja sen pääpaino on siis nykypäivän lisäksi Suomen 100-vuotisessa historiassa. Moninaisuuden ja historian lisäksi teos keskittyy myös esittelemään Suomessa käytyä uskontojen välistä dialogia ja yhteistyötä sekä uskonnonvapauden kehittymistä. Lisäksi hanke liittyi YK:n Yhteisymmärrysviikkoon, joka järjestettiin 30.1.- 5.2.2017, ja jonka teemana vuonna 2017 oli ”Monien uskontojen ja katsomusten Suomi”. Teos julkaistiin kyseisellä viikolla pidetyssä seminaarissa, jossa tarkasteltiin kirjan teemoja pohjoismaisessa kontekstissa. Artikkelien kirjoittajat ovat tutkijoita ja/tai eri katsomusten ja uskontojen edustajia.

Artikkelikokoelma on hyvin tiivis paketti siitä, mitä Suomessa tapahtuu uskonnollisella ja katsomuksellisella kentällä. Koska jokaisella artikkelilla on oma kirjoittajansa, ja ne toimivat siis myös erillisinä kokonaisuuksina, on mahdollista lukea omien kiinnostusten mukaan artikkeli sieltä täältä, mutta mikäli haluaa laajemman kuvan suomalaisesta uskontojen ja katsomusten

kentästä, kannattaa lukea kirja järjestyksestä alusta loppuun. Vaikka kullakin artikkelilla on oma erityistyyliensä kirjoittajan mukaan, ne tukevat silti hyvin toisiaan ja kulkevat sujuvana jatkumona alusta loppuun.

Jokainen artikkeli noudattaa jokseenkin samoja teemoja. Aluksi käydään läpi historiaa ja sitten vaikutusta nykypäivän elämään sekä mahdollisia tulevaisuuden haasteita ja näkymiä. Joissakin aiheissa keskitytään myös avaamaan sitä, mistä uskonnossa tai katsomuksessa on kyse, mutta koska pääpaino on Suomen historiassa ja Suomen nykypäivän tilanteessa, ei varsinkaan tutumpien uskontojen kohdalla tähän kiinnitetä suurempaa huomiota. Siihen, mikä lasketaan tutuksi uskonnoksi, on vaikuttanut Suomen kristillinen tausta, ja yhteisistä juurista johtuen näihin on laskettu myös esimerkiksi juutalaisuus ja islam. Suomessa vähemmistöasemassa olevien uskomusten ja katsomusten kohdalla on annettu enemmän tilaa uskonnon esittelylle, kuten esimerkiksi Aram Aflatunin artikkelissa ”Bahá’í-usko”.

Nykypäivää värittävät keskustelut ja aiheet ovat tärkeä osa teosta. Artikkeleissa tuodaan esille tunnettuja henkilöitä, jotka edustavat jotain uskomusta ja katsomusta tai tilanteita tai harjoitteita, jotka liittyvät johonkin uskontoon tai katsomukseen. Erityisesti esillä ovat aiheet, jotka ovat tuttuja yleisestä keskustelusta. Esimerkiksi Mika Lassanderin artikkelissa ”Pakanuus nykypäivän Suomessa” tuodaan esille julkisuuteenkin noussutta keskustelua pakanaryhmien halusta virallistaa uskontonsa, johon liittyy etenkin Vapaa Wicca Yhdyskunnan hylätty rekisteröitymishakemus, sekä vuonna 2013 uskonnolliseksi yhdistykseksi rekisteröity Karhun kansa. Tommy Ramstedtin ja Terhi Utraisen artikkelissa ”Uushenkisyys” tuodaan puolestaan esille esimerkkinä enkeliusko, joka on noussut suosituksi 2000-luvulla, ja joka on herättänyt myös kritiikkiä valtaväestössä. Lisäksi artikkeleissa esitellään hyvin aiheita, jotka ovat jääneet julkisessa keskustelussa piiloon. Islamia käsittelevä Teemu Pauhan, Suaad Onniselän ja Abbas Bahmanpourin artikkeli ”Kaksi vuosisataa suomalaista islamia” tuo esille hyvin ajankohtaisen keskustelun, jossa islamia pidetään vieraana ja uutena osana suomalaista yhteiskuntaa, mutta artikkeli muistuttaa myös, että islam on tullut Suomeen jo 1800-luvulla tataarien mukana. Islamin esittely aloitetaan nimenomaan tataareilla ja artikkelissa korostetaan muutenkin islamin monimuotoisuutta.

Kirja toimii siis hyvänä kokonaisuutena Suomen historiasta uskontojen ja katsomusten näkökulmasta, ja siksi artikkelit kannattaa lukea järjestyksessä. Ensimmäiset artikkelit luovat laajemman historiallisen pohjan suomalaiselle kulttuurille ja uskontoperinteille, ja sen jälkeen edetään jonkinlaisessa historiallisessa järjestyksessä nykypäivään. Selkeästi historiallisen pohjan luo heti johdannon jälkeen oleva Risto Pulkkisen artikkeli ”Suomalaisten esikristillinen perinne ja kansanusko” sekä sen jälkeen olevat artikkelit kristinuskon kolmesta pääsuuntauksesta (ortodoksisuus, katolilaisuus ja luterilaisuus). Suomen historia liittyy vahvasti kristilliseen perinteeseen, ja kuten Mikko Malkavaara tuo artikkelissaan ”Luterilaisuuden vaikutus kulttuuriin ja yhteiskuntaan” esille, luterilaisuus on vaikuttanut vahvasti suomalaisen kulttuurin kehittymiseen. Suomalaista kristillisyyttä ovat värittäneet myös herätysliikkeet, joita Hanna Salomäki käsittelee artikkelissaan.

Esikristillisen ja kristillisen pohjan jälkeen keskitytään muihin uskontoihin, jotka ovat saapuneet Suomeen myöhemmin. Vapaakristilliset kirkot kuvataan lyhyesti artikkelissa, johon on koottu seitsemän eri kirjoittajan lyhyehköt tekstit eri kirkoista. Tämän jälkeen seuraavat artikkelit islamista ja juutalaisuudesta. Jussi Sohlbergin artikkelin ”Länsimainen esoteria Suomessa” kautta päästään tutustumaan mormoneihin ja Jehovan todistajiin. Esa Ylikosken artikkeli uskonnottomuudesta on laitettu tämän jälkeen, ja sitä seuraavat artikkelit buddhalaisuudesta, hindulaisuudesta ja Bahá’í-uskosta. Nämä kolme artikkelia avaavat hyvin kolmea uskontoa, jotka eivät ole ehkä nimeltään niin tuttuja suurelle yleisölle, mutta monia niihin liittyviä ajatuksia ja käytäntöjä kohdataan arkipäiväisessä elämässä, etenkin liittyen buddhalaisuuteen ja hindulaisuuteen. Artikkeleissa tuodaan esille esimerkiksi mindfulness-harjoitusten buddhalainen, sekä joogan hindulainen tausta. Uudempia uskontojen ja katsomusten suuntauksia käsittelevät Mika Lassanderin artikkeli ”Pakanuus nykypäivän Suomessa” ja Tommy Ramstedtin ja Terhi Utraisen ”Uushenkisyys”.

Artikkelikokoelman loppu keskittyy laajempiin aiheisiin ja rakentaa kuvaa siitä, miten Suomi todella voisi olla monien uskomusten ja katsomusten maa. Aiheina ovat uskonnonvapaus, kristillisten kirkkojen välinen yhteistyö sekä uskontojen välinen dialogi laajemmin. Tämän lisäksi jokaisessa artikkelissa on varattu omalta osaltaan myös tilaa sille, miten keskustelua on käyty muiden uskonnollisten yhteisöjen ja tahojen kanssa, joten uskontojen välinen keskustelu ja pyrkimys tulla toimeen osana samaa yhteiskuntaa on osana teosta alusta loppuun.

Vaikka artikkelikokoelma antaa laajan kuvauksen Suomen uskonnollisesta ja katsomuksellisesta kentästä, on syytä muistaa ettei siihen ole mahtunut mukaan kaikki. Johdannossa muistutetaan esimerkiksi kopteista, anglikaaneista, mandealaisista ja sikheistä, joilla on omat vaikiintuneet yhdyskuntansa, mutta joita ei vain ole ollut mahdollista mahtuttaa mukaan tähän teokseen. On myös muistettava, että tämä kokoelma on hyvin tiivis katsaus ja kaikkea ei kunkin uskonnon tai katsomuksen kohdalta ole voitu mahtuttaa mukaan. Artikkelien perässä onkin hyvät kirjallisuusluettelot, joiden avulla on mahdollista tutustua kuhunkin aiheeseen lisää, ja joihinkin on lisätty myös nettiosoitteita, joista saa lisää tietoa kustakin aiheesta.

Ehkä aiheeseen perehtyneelle tutkijalle artikkelikokoelma ei tuo sinällään mitään uutta, mutta laajemmalle lukijakunnalle varmasti paljonkin. Johdannossa kirjan toimittajat toivovat, että kirja ”löytää lukijakuntansa paitsi kouluissa, virastoissa ja uskonnollisissa yhdyskunnissa myös laajasti suomalaisessa yhteiskunnassa”, ja sitä samaa toivon minäkin.